

libris .RO
Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MAHARSHI, RAMANA

Imortalitate conștientă : convorbiri cu Ramana Maharshi /

Paul Brunton, Munagala Venkataramiah.

București : Herald, 2017

ISBN 978-973-111-659-4

I. Brunton, Paul

II. Venkataramiah, Mungala

2

Paul Brunton & Munagala Venkataramiah

Conscious Immortality. Conversations with Sri Ramana Masharshi.

Recorded by Paul Brunton & Munagala Venkataramiah

© Sri Ramanasramam, Tiruvannamalai, 2013

Sri Ramanasramam, Tiruvannamalai

INDIA

Ramana Maharshi

Imortalitate conștientă

Convorbiri înregistrate de

PAUL BRUNTON ȘI

MUNAGALA VENKATARAMIAH

Traducere din limba engleză:

VIORICA WEISSMAN

EDITURA HERALD
București

Cuprins

Prefață la cea de-a patra ediție	5
Prefață la prima ediție	14
1. Dincolo de yoga	16
2. Lacunele religiei	26
3. Religia: sens și semnificație	27
4. Înțelesul misticismului	32
5. Filosofia: sens și semnificație	74
6. Intelectul	79
7. Caracteristicile disciplinei filosofice	80
8. Filosofia senzațiilor și a percepției	85
9. Iluzia spațiu-timp și iluzia externalității	86
10. Doctrina mentalismului	88
11. Iluzia experienței lumii	93
12. Iluzia experienței-eu	102
13. Avashtatraya	122
14. Aspectul suprem ca adevăr	137
15. Filosofie practică	148
16. Condiția înțeleptului, ca ideal	169
17. Doctrina noncauzalității	194
18. Minte	197
19. Starea supremă ca realitate	210
20. Nevoia de ultramisticism	229
21. Gânditori orientali și occidentali	240
Glosar	251

Miracole? Minuni? Clarviziuni? Claraudiție? Ce sunt acestea oare? Miracolul suprem este realizarea Sinelui. Toate celelalte sunt deviații, distrageri. Omul ajuns la realizare se situează deasupra tuturor acestor lucruri. Leadbeater¹ descrie sute de vieți anterioare vizualizate prin clarviziune. La ce slujește aceasta oare? Îi ajută pe el sau pe alții să cunoască Sinele? Ce altceva sunt acele vieți decât nașteri ale trupului? Adevărata naștere e în Sine. În acest moment ai putea fi (astral) în Anglia, dar la ce ți-ar folosi? Nu vei fi nici măcar cu o iotă mai aproape de realizare.

Viziunile sau sunetele care se pot manifesta în timpul meditației trebuie privite ca distrageri sau tentații. Aspirantul nu trebuie să se lase indus în eroare sau sedus de asemenea fenomene.

Întrebare: *Apariția viziunilor sau perceperea sunetelor mistice se petrece după ce mintea în stare concentrată a devenit liniștită și a fost golită de conținut sau aceste lucruri sunt posibile și înainte?*

Răspuns: Aceste fenomene se pot produce atât înainte, cât și după aceea. Important este să le ignori și, în continuare, să acorzi atenție numai Sinelui.

¹ Charles Leadbeater (1854-1934), autor de literatură ocultă și membru marcant al Societății Teosofice, cunoscut pentru abilitățile sale de clarvăzător. (N. a.)

Atitudinea lui Maharshi față de discipolii săi în privința viziunilor suprasenzoriale este invariabilă. Chiar și atunci când discipolii vin la el și îi relatează viziuni în care chipul lui transfigurat li s-a înfățișat într-o lumină strălucitoare, Maharshi îi sfătuiește să pună deoparte tot ce înseamnă „formă” și să nu uite că ce văd ei în felul acesta este trecător – are un început, așa că trebuie să aibă un sfârșit – și că ei trebuie să caute percepția intuitivă a Sinelui.

Mintea este adevăratul *kundalini* (forță vitală). Reprezentarea *kundalini*-ului în formă de șarpe este menționată pentru a veni în sprijinul minților mai puțin pătrunzătoare. Formele de reprezentare ale *cakrelor* sunt, de asemenea, iluzorii.

La ce ar sluji *siddhi* (puterile supranaturale)? Să presupunem că ai cultiva toate aceste puteri miraculoase. Când dorești ceva, încerci să-ți împlinești dorința; iar când o nouă dorință va apărea, îți vei irosi energia și atenția în noua direcție. Rezultatul nu constă oare doar în neliniște pentru mintea deja agitată? Dacă fericirea constituie scopul și ținta ta adevărată, în cele din urmă va trebui să te sustragi diversii reprezentate de *siddhi* și să încerci să te găsești pe tine însuși, investigând cine este cel care își dorește fericirea.

Î.: *De ce pacea pe care o resimt în prezența dumneavoastră nu dăinuie și după ce plec?*

R.: Aceste străfulgerări nu sunt decât semne ale revelației trainice a Sinelui. [Convorbirea 293]

Pacea aceea este natura ta adevărată. Ideile contrare nu sunt decât suprapuneri. Aceasta este adevărata yoga. Poți afirma totuși că pacea se poate dobândi prin practică. În realitate, prin practică se abandonează noțiunile eronate.

Adesea, oamenii înțeleg în mod eronat *samadhi* [absorbția]. Bhagavan a spus povestea yoghinului care petrecuse sute de ani în stare de transă, pe malul Gangelui, iar la trezire primul său gând s-a îndreptat către apa de băut pe care o ceruse înainte de intrarea în transă. Gândurile l-au dominat din nou. Transa nu i-a slujit la nimic.

Maharshi a afirmat că adevărata realizare constă în a fi DEPLIN CONȘTIENT, a rămâne lucid și conștient de mediul înconjurător și de oamenii din jur și a te mișca și acționa în mijlocul acestora, însă fără a-ți contopi conștiința cu mediul ambiant. Menține-ți conștiința interioară, independentă și de sine stătătoare a ACESTUIA¹. Acesta este apogeul, nu șederea în transă, care doar oprește mintea pentru un timp. Mintea trebuie anihilată cu desăvârșire, nu doar suspendată temporar.

Omul urmează cursul *samskarelor* sale. Atunci când este instruit că el este Sinele, învățatura primită îi afectează mintea, iar imaginația sa își dă frâu liber. Experiențele sale oculte vor fi o reflexie a concepției sale cu privire la starea „Eu sunt Sinele”. Însă, dacă el este deplin matur și apt să asimileze această învățătură, iar mintea sa este pe punctul de a se cufunda în Inimă, știința transmisă lucrează instantaneu, iar omul realizează Sinele. Altminteri, există luptă, încordare.

Viziunile dau farmec meditației, nu fac nimic mai mult. [Convorbirea 400]

Unui om care povestea că fusese la Mathura² și că acolo avusese o viziune în care i se înfățișase Krishna, Maharshi i-a spus: „Vizionarul, ceea ce e văzut și actul vederii au fost toate una, toate

¹ Sinele. (N. tr.)

² Oraș din nordul Indiei, în statul Uttar Pradesh. Conform scripturilor hinduse, este locul de naștere al lui Krishna. (N. tr.)

în tine. Nimeni altcineva în afară de tine nu a văzut acest lucru. A fost imaginația ta. Dar și faptul că l-ai văzut într-adevăr pe Krishna este adevărat”.

Ocultismul și alte lucruri asemănătoare sunt căi indirecte către același țel. Adepții acestora vor accede în cele din urmă la Sine. Însă liderii lor spirituali nu îi învață meditația asupra Sinelui.

În acest sens, în nordul Indiei există o școală în care se cultivă perceperea sunetelor subtile și vizualizarea „luminilor”. Meditația asupra Sinelui este atât calea directă și justă de realizare, cât și cea mai rapidă. *Upanișadele* afirmă: „Cel care nu vede, nu aude, nu gândește, acela este «Infinitul»”. Și totuși învățăturile acestei școli își propun instruirea discipolilor în metode de percepere a sunetelor subtile, oricât de înălțătoare ar fi; este un caz similar cu al celor ce meditează asupra sunetului *Aum*. Toți aceștia meditează cu scopul de a auzi ceva, în vreme ce Infinitul nu e audibil. La fel stau lucrurile cu acele grupări oculte ale căror adepți cultivă viziunile extrasenzoriale, clarviziunea, meditează asupra centrilor *cakra* și așa mai departe. Eforturile lor se concentrează asupra vizualizării formelor, în vreme ce Realitatea nu poate fi vizualizată.

Prin *vichara* (investigarea sinelui) nu se urmărește vizualizarea sau auzirea Realului, ci realizarea Lui. Școala de meditație asupra sunetului reprezintă o cale indirectă; adepții acesteia se îndreaptă către același țel, dar rătăcesc încolo și încoace pentru a-l atinge; meditația asupra Sinelui este calea directă, justă, concisă, care nu se preocupă de alte planuri sau grade.

Analog cu organizarea unei școli pe nivele care variază de la gradele inferioare la cele superioare, putem echivala acest gen de

discipline oculte, paranormale sau întemeiate pe *mantră* cu gradele inferioare. Clasa cea mai înaltă în școala vieții este cea dedicată *vicharei*, investigarea adevăratului Sine. Aceasta este practic identică cu *jnana yoga*. Este o chestiune de maturitate.

Tema fundamentală – sau învățătura centrală – a sistemelor precum *Vedele*, care acordă cosmogoniei o deosebită considerație, este aceea că Brahman este real, iar lumea și toate celelalte sunt ireale. Dar aceste sisteme au menirea de a oferi răspunsuri adecvate tuturor categoriilor de aspiranți, fie ei înceți la minte sau ageri. Pentru a le permite celor mai slabi să urmeze învățătura centrală se prezintă o cosmogonie treptată, și anume: „Brahman zămislește pe Prakriti [natura primordială; *creatrix*], din care izvorăște *mahat-tattvam* [principiul intelect], iar de aici urmează succesiv *tanmatra* [esența subtilă a celor cinci elemente], elementele și, respectiv, lumea și corpul”. În schimb, inteligenței pătrunzătoare a altor aspiranți *Vedele* i se adresează astfel: „Din cauza faptului că Sinele este ocultat de *avarana* – cu alte cuvinte, de vălul ignoranței –, acesta își face apariția în această lume fenomenală, iluzorie, aidoma visului. În realitate, Sinele nu este ocultat, ci doar pare ascuns de ochii celor ce împărtășesc convingerea că sunt totuna cu corpul fizic”.

Teoria evoluției, filosofile planurilor și ale gradelor, sistemele care susțin teoria spiritului ce coboară în materie, pentru ca ulterior să se înalțe înapoi în spiritual, ideea sinelui care evoluează către perfecțiune – toate acestea sunt destinate oamenilor cu înclinații materialiste, necultivați spiritual. Ei își mențin mintea ancorată în forme și în obiecte; în concluzie, văzute din perspectiva supremă, aceste teorii sunt false. Dar în ceea ce privește oamenii avansați spiritual, ideile de acest fel sunt repudiate.

În mod similar, anumite școli ezoterice vorbesc despre entități-sine care evoluează. Cum este posibil? Adevăratul Sine este infinit, fără formă, dincolo de timp, deci dincolo de evoluție; el nu se poate perfecționa deoarece este deja perfect, liber, nemărginit. Totuși asemenea sisteme le sunt utile începătorilor, celor care gândesc în termeni precum „Eu sunt corpul” sau „Eu sunt această persoană”. Aceste învățături se situează la un nivel elementar, de grădiniță. Ele sunt jumătăți de adevăr. Mințile avansate nu au nevoie de ele.

Realizează Adevărul plener conform căruia ești liber chiar acum și fii liber.

Formelor care interferează cu cursul sau curentul principal de meditație nu ar trebui să li se permită să distragă mintea. Revino la Sine, martorul, neafectat de acest fel de distrageri. Acesta este unicul mod de a te confrunta cu asemenea întreruperi. Nu uita niciodată de tine însuși.

Asana nu este necesară pe calea *jnani*-ului. El poate practica oriunde și în orice postură.

Î.: Dar când cineva meditează neîntrerupt, fără să facă niciun fel de activitate?

R.: Încearcă și vei vedea. Predispozițiile mintale nu îți vor permite să o faci. *Dhyana* [meditația neîntreruptă] se instalează doar progresiv, odată cu erodarea treptată a *vasanelor* [tendențe latente], prin Grația Gurului. [Convorbirea 80]

Intelectul [*buddhi*] este fundamentul corpului astral [*sukma-sarira*]. El este un simplu agregat alcătuit din anumiți factori. Ce altceva este corpul astral? De fapt, în lipsa intelectului, nicio *kosa* [înveliș] nu este cunoscută. Cine afirmă existența a cinci *kosa*? Oare nu intelectul însuși?

Nu mai există suferință pentru cel ce încetează să perceapă prin simțurile sale fizice și care începe să vadă totul ca pe propriul Sine. În plus, durerea aceasta, a pierderii soției¹, nu este o dovadă de iubire adevărată. Iubirea adevărată își are întotdeauna sălașul în propriul Sine.

Î.: *În timpul meditației poți vizualiza culori frumoase. Este o adevărată încântare să le privești. În ele Îl putem vedea pe Dumnezeu.*

R.: Toate acestea sunt concepții mintale.

Obiectele, sentimentele, gândurile – într-un cuvânt, totalitatea experiențelor care au loc în cursul meditației – sunt în întregime doar concepții mintale. [Convorbirea 244]

În privința celor care au viziuni așa-zis *nirvanice*, faptul implică existența unui subiect și a unui obiect. Cum ar mai putea ele să existe în adevărata *nirvana* [extincție completă, perfecțiune, pace supremă]?

Odată, Sundersa Iyer, un profesor care predă la o școală din localitate, povestea despre diversele fenomene pe care le experimentase în practica yoghină, printre care viziuni cu lumini, sunete de clopoței ș.a.m.d. Auzind acestea, Maharshi a comentat: „Ele vin, apoi dispar. Fii doar martorul. Eu însumi am avut mii de asemenea experiențe și nu am avut pe nimeni la care să merg și pe care să îl consult în privința lor”.

Î.: *L-am putea vedea pe Dumnezeu în viziuni concrete?*

R.: Da, Dumnezeu poate fi văzut în minte. O formă concretă poate fi vizualizată. Totuși aceasta există doar în mintea credinciosului. Forma sau ipostaza manifestării lui Dumnezeu sunt

¹ Se presupune că Bhagavan se referă la un eveniment recent, și anume moartea soției unuia dintre adepți. (N. a.)

influențate de mentalitatea credinciosului. Însă nu acesta este țelul suprem, deoarece aici încă se menține simțul dualității. Este ca o viziune de vis. După ce Dumnezeu a fost perceput, se va declanșa *vichara* [investigația]. Aceasta se sfârșește cu realizarea Sineului. *Vichara* este metoda supremă.

Î.: *Este adevărat că Paul Brunton v-a văzut la Londra? Sau a fost un simplu vis?*

R.: Într-adevăr, a avut o asemenea viziune. Cu toate acestea, m-a văzut în mintea lui.

Î.: *Dar nu a văzut chiar această formă concretă?*

R.: Da, dar ea nu a existat decât în mintea lui. [Convorbirea 251]

Menținerea mintală a lui Dumnezeu văzut ca fiind tot ce te înconjoară devine *dhyana*. Este etapa premergătoare realizării, aceasta fiind doar în Sine. *Dhyana* o precede în mod necesar. Faptul că practici *dhyana* asupra lui Dumnezeu sau asupra Sineului este irelevant. Țelul este același.

Î.: *Prin poezie, muzică și altele asemănătoare se experimentează uneori o stare de beatitudine intensă. Acest gen de practică nu ne va putea conduce la un samadhi mai profund și, în ultimă instanță, la viziunea absolută a Realului?*

R.: Simțim fericire la vederea unor lucruri plăcute. Este fericirea inerentă în Sine. Fericirea aceasta nu este ceva străin sau îndepărtat. În ocaziile pe care le consideri plăcute, te afunzi în Sinele pur. Această cufundare are ca rezultat o beatitudine de Sine existentă. Asocierea de idei este responsabilă pentru atribuirea acestei beatitudini unor lucruri sau întâmplări exterioare. În realitate, fericirea este înăuntrul tău. În ocaziile menționate, plonjezi în Sine, deși în mod inconștient. Dar când o faci în mod conștient, numești acest demers realizare. Ceea ce vreau eu este

să te afunzi în Sine – cu alte cuvinte, în Inimă –, în mod conștient. [Convorbirea 254]

Interlocutorul nu este de acord cu mine. A vrut să știe cum să realizeze Sinele, însă răspunsul meu nu l-a mulțumit, deoarece i-am oferit simplul adevăr. Dar el se așteaptă să audă ceva neobișnuit și inutil. De aceea, cel mai bun lucru pe care îl pot face este să păstrez tăcerea. Să îl lăsăm pe el să testeze propriile metode.

Î.: *Sfânta Tereza – și nu numai ea – a avut o viziune în care Fecioara a prins viață în fața ochilor ei. A fost ceva exterior. Altorli se poate înfățișa obiectul devoțiunii lor plutind în câmpul vizual mintal. Acest lucru se petrece în interior. Există vreo diferență de grad între aceste două cazuri?*

R.: Cele două exemple indică faptul că persoanele respective au atins un grad avansat de meditație. Ambele sunt pozitive și marchează un stadiu avansat. Nu există niciun fel de diferență de grad. O persoană cu o anumită concepție asupra divinității își manifestă și își susține imaginile mintale în exterior. Iar alta, a cărei concepție asupra divinității constă în imagine, o vizualizează în chip de imagine. Simțământul, în ambele cazuri, este interior. [Convorbirea 407]

Î.: *Sfânta Tereza venera o statueta ce o reprezenta pe Fecioara Maria și a avut o experiență spirituală în care, în viziunea ei, statueta a prins viață, ceea ce i-a indus o stare de profundă beatitudine.*

R.: Statueta însuflețită a pregătit mintea pentru întoarcere spre înăuntru. Există un proces de concentrare a minții asupra propriei umbre, prin care aceasta prinde viață la momentul convenit și răspunde la întrebările care i se adresează. Acest fapt se datorează calității *manubala* [puterea minții] sau *dhyana*

[puterea meditației]. Însă tot ce este exterior este efemer. Astfel de fenomene pot produce bucurie pe moment. Cu toate acestea, nu au ca rezultat pacea trainică, *shanti*. Aceasta se dobândește doar prin eradicarea *avidyei* [ignoranță]. [Convorbirea 393]

Lacunele religiei

Când venerăm imagini sau forme, în realitate, în ipostazele respective ne slujim pe noi înșine.

Î.: Există Vishnu, Shiva și toți ceilalți?

R.: Sufletele umane individuale nu sunt singurele ființe cunoscute. Însă, în loc să te îndeletnicești cu investigarea în această direcție, de ce să nu cercetezi în tine însuți? Cui îi apar aceste idei?

Scripturile afirmă că Dumnezeu este Cel care te-a creat. Însă în somn Îl vezi pe Dumnezeu sau orice altceva? Dacă Dumnezeu este real, de ce nu strălucește și în somnul tău? Tu ești întotdeauna – acum ești același ca cel din somn. În clipa aceasta, nu ești diferit de cel care doarme. [Convorbirea 238]

Sufletul și Dumnezeu sunt simple concepții mintale. Te mai gândești la Dumnezeu în somn? Dacă Dumnezeu este real, atunci El trebuie să dănuie etern. Tu ești exact același, atât în somn, cât și în starea de veghe. Dacă Dumnezeu este la fel de real ca tine, atunci El trebuie să existe și în somnul tău, concomitent cu Sinele. Acest gând despre Dumnezeu trebuie să existe în timpul somnului, la fel ca Sinele. Însă gândul despre Dumnezeu își face apariția doar în starea de veghe. Cine este cel ce gândește? Oare corpul? Corpul nu vorbește. Dacă ar vorbi, de ce nu o face în somn? Cine este acest „Eu”? Ești conștient de existența ta în corp în timpul somnului? Adevărul este că nu ești nici înăuntrul, nici în afara corpului. [Convorbirea 244]

Religia: sens și semnificație

Î.: Cât despre sprijinul lui Dumnezeu în strădaniile mele, acesta nu trebuie dobândit prin venerare? Nu-mi va fi lucrul acesta de ajutor?

R.: Grația lui Ishvara și venerarea sa cu scopul dobândirii grației sale sunt pași intermediari acceptați și este necesar să fie parcurși atât timp cât țelul nu a fost atins. Atunci când este atins, Dumnezeu este Sinele.

Unui vizitator care îi ceruse lui Sri Bhagavan *prasad* [dar, ofrandă] din prânzul său, Maharshi i-a răspuns: „Mănâncă fără să te gândești la eu. În felul acesta, ceea ce mănânci devine *prasad* de la Bhagavan. Dacă îți voi da o bucată de pe farfuria mea, după aceea fiecare va dori o bucată. Ce va mai rămâne pentru mine, dacă voi împărți celorlalți tot conținutul farfuriei? Așadar, vezi că nu aceasta înseamnă credință. Faptul că mănânci o fărâmă de pe farfuria mea e lipsit de semnificație. Fii un adevărat credincios”. [Convorbirea 228]

Î.: Să continui adorarea idolilor?

R.: Câtă vreme consideri că tu ești corpul, nu este nimic rău în asta. Poate duce la concentrarea minții. Fii concentrat. [Convorbirea 31]

Î.: *Există o Ființă separată, Ishvara, care răsplătește virtutea și pedepsește păcatele? Există un Dumnezeu?*

R.: Da.

Î.: *Ishvara are un sfârșit? Ishvara se dizolvă în pralaya [perioadă de repaus, disoluție]?*

R.: *Pralaya este sufletul susținut de maya. Dacă, în pofida tuturor defectelor și limitărilor tale, te poți înălța prin jnana până la realizarea Sinelui, te poți ridica mai presus de toate, dincolo de pralaya și de samsara, atunci nu este logic să conchidem că și Ishvara, care este infinit mai inteligent decât tine, se află mai presus de și dincolo de pralaya? Iluminează-te prin realizarea de Sine. [Convorbirea 30]*

Î.: *Să practic sandhya [ritualuri religioase de dimineață și de seară]?*

R.: Dacă tu consideri că este necesar, atunci da, desigur.

Se spune că tot ce e cuprins în *Bhagavad Gita* și în alte scripturi este potrivit pentru temperamentul individual al celor care le ascultă. [Convorbirea 20]

Î.: *Se spune că tinerii cărora li se predau scripturile la vârste timpurii ajung mai târziu să le deteste.*

R.: Respingerea nu este din pricina vârstei, ci a înțelegerii eronate. Dacă tinerii vor fi instruiți corect, când vor ajunge la maturitate vor aprecia scripturile mai mult.

Crezurile nu sunt decât preliminarii destinate maselor și conduc la adevărul pur al Sinelui. Religiiile nu reprezintă neapărat expresia cea mai înaltă și nici înțelepciunea supremă a fondatorilor lor, deoarece aceștia erau nevoiți să ia în considerare atât vremurile în care trăiau, cât și nivelul de gândire și capacitatea mintală a indivizilor. Înțelepciunea supremă fiind prea subtilă

pentru mintea majorității oamenilor, a fost necesară elaborarea unui întreg sistem de lumi, zei, corpuri, evoluție ș.a.m.d., deoarece se pare că oamenilor le este mai ușor să creadă în aceste lucruri decât să accepte simplul Adevăr al realității unice – Sinele. Astfel, reîncarnarea, planurile astrale, viața de după moarte ș.a.m.d. sunt reale, însă doar dintr-un punct de vedere inferior. Totul este o chestiune de perspectivă. Astfel, din perspectiva supremă, aceea a Sinelui pur, totul dispăre ca fiind iluzorii și doar Realitatea persistă. Este adevărat că există un corp astral subtil deoarece, pentru a funcționa în lumea visului, este nevoie de un corp adecvat acelei lumi, iar acest corp este real doar în propriul plan, în vreme ce Sinele Unic este întotdeauna real, etern existent și veșnic, fie că suntem sau nu conștienți de acest lucru. În consecință, este de preferat să îl cauți pe acesta, deoarece celelalte corpuri-sine sunt reale doar în mod condiționat.

Creștinul obișnuit se declară mulțumit doar când i se spune că Dumnezeu sălășluiește într-un rai îndepărtat, unde noi nu putem ajunge fără ajutor, și că numai Cristos îl cunoaște și doar el ne poate mântui. De aceea, atunci când i se spune adevărul simplu că împărăția lui Dumnezeu se află înăuntrul său, el nu se declară mulțumit și preferă să atribuie enunțului semnificații complexe și improbabile. Doar mințile mature pot pătrunde adevărul simplu în întreaga lui puritate. [Convorbirea 96]

Î.: *Ce puteți spune despre idoli?*

R.: Ei au o semnificație profundă. Adorarea acestora este o formă de concentrare a minții. Mintea este deprinsă să opereze în exterior. Ea trebuie controlată și îndreptată spre interior. Mintea are obiceiul de a se ancora în nume și în forme pentru că toate obiectele exterioare au un nume și o formă. Aceste nume și forme sunt transmutate în reprezentări simbolice ale conceptelor min-

tale, cu scopul de a distra atenția minții de la obiecte exterioare și de a o determina să sălășluiască în sine însăși. Idolii, mantrele, silabele sacre, ritualurile – toate acestea au menirea de a susține mintea în demersul ei interior, pentru ca aceasta să își perfecționeze capacitatea de concentrare, doar după aceea putând fi atinsă starea supremă. [Convorbirea 405]

Ishvara există ca individualitate înzestrată cu minte și corp, care sunt perisabile; dar, în același timp, în interior, El are conștiința transcendentă și cunoaște eliberarea.

Ishvara, Dumnezeu personal și Creatorul Suprem al universului, există. Acest fapt este adevărat doar în mod relativ, din punctul de vedere al celor care nu au realizat adevărul suprem și care cred în realitatea sufletului individual. Din perspectivă Absolută, înțeleptul nu poate accepta o altă existență în afara Sinelui impersonal, unic și inform.

Ishvara este înzestrat cu un corp fizic, are o formă și un nume, însă corpul său nu este atât de grosier precum unul fizic. El poate fi perceput în viziuni, în forma imaginată de credincios. Formele și numele lui Dumnezeu sunt multiple, foarte diverse și variază de la o religie la alta. Esența Lui este identică cu a noastră, adevăratul Sine fiind doar Unul și lipsit de formă. Prin urmare, formele pe care El le asumă sunt simple creații sau aparențe.

Ishvara este immanent în fiecare individ și obiect material, pretutindeni în univers. Totalitatea lucrurilor și ființelor îl constituie pe Dumnezeu însuși. Există o putere din care doar o minusculă fracțiune a devenit întreg acest univers, restul rămânând în formă latentă. Acest rezervor de putere potențială, împreună cu puterea manifestată ca lume materială, constituie Ishvara. Pentru a-l adora pe acest Creator, omul trebuie să înțeleagă natura lui Dumnezeu și propria relație cu Aceasta.

Toate formele de conduită morală și de gândire rațională reprezintă adorare adecvată a acestui Dumnezeu. Chiar și occidentalul sceptic, care face tot ce îi stă în putință – în limita propriilor posibilități – pentru a-l înțelege pe Dumnezeu, efectuează, în felul său, adorarea corectă. Adevărata sursă nu este acest Dumnezeu relativ, dar ea poate fi atinsă prin acest fel de venerare.